

Mojžíš české církve

(české katolické noviny o kardinálovi Miloslavovi Vlkovi)

Vydání: 2017/12 **Odešel za nejkrásnějším Králem**, 21.3.2017, Autor: Jiří Zajíc

Copak jsem všechen tento lid počal já? Copak jsem ho porodil já, že mi říkáš: Nes jej v náručí jako chůva nemluvňátko do země, kterou jsi přísáhl dát jeho otcům? (Ex 11,12)

Při práci umývače výloh. Snímek archiv kardinála Vlka

„Vždy jsme v něm viděli budoucího představitele církve v Čechách. Nikdo z nás o tom nepochyboval,“ vyznal Dominik Duka v jednom z prvních rozhovorů, který dával médiím po vstupu Miloslava Vlka na věčnost.

Jistě se nyní objeví řada pokusů, svědectví a hodnocení tohoto muže, který se nepřehlédnutelným způsobem zapsal do života katolické církve i české společnosti. Já se na něj podívám jako na „pontifika“ – stavitele mostů mezi dobou nesvobody a novou dobou, do níž jsme po roce 1989 vstoupili.

Paralela s Mojžíšem se tu přímo nabízí. Zejména s ohledem na to, že vnější svoboda zdaleka neznamena, že ti, kterým byla darována, jsou vnitřně skutečně svobodní, že s sebou nevělečou představy, očekávání, chyby i svá zranění, která se v nových poměrech nestanou překážkami života ve svobodě.

Bratr, ne kníže

Naše společnost neměla po 40 letech komunistického režimu prakticky zkušenost s tím, jak v moderním demokratickém státě vypadá, případně má vypadat výkon služby biskupa. V posledních letech toho režimu se sice kardinál František Tomášek několika symbolickými gesty (připravenými většinou skupinou jeho poradců) zapsal velmi nadějně do myslí většiny občanů Československa, ale až na Miloslava Vlka bylo, aby se pokusil vytvořit určitý nový vzor této služby. Úkol nesmírně těžký, protože se k biskupské službě pojily tak různé představy, že byla od počátku jasná nemožnost jejich splnění. Už toto zásadně předznamenalo celou éru biskupského působení Miloslava Vlka.

On sám do ní vstoupil vybavený dvěma důležitými zkušenostmi, které podstatně určily směr jeho pojetí. Jednak – jak občas upozorňoval – „já jsem kluk z vesnice, z rodiny opravdu chudé“.

A pak to byl zážitek života ve skutečném bratrském a sesterském společenství, zejména na půdě Hnutí fokoláre: To mně umožnilo prožít, jak důležité je vytvářet s laiky partnerské vztahy, brát je skutečně jako bratry a sestry. Tuhle zkušenost bych přál každému knězi, protože jsem pevně přesvědčený, že jenom v téhle partnerské spolupráci duchovních a laiků je perspektiva církve.

Ke stylu jeho civilního, vskutku bratrského pojetí výkonu biskupské služby se naprosto nehodily barokní reminiscence, kdy biskupové byli často knížaty a také se podle toho chovali. Nechtěl nic rozhodovat jen samotnou mocí, snažil se vést dialog, v němž by se optimální řešení hledalo. Kolikrát se kvůli tomu dostával do těžkých situací, protože jeho snaha pokud možno vyhovět všem končila v pocitu zúčastněných, že nevyhověl nikomu. Myslím si přesto, že nastavil určitou laťku výkonu biskupské služby, k níž se u nás už vždycky bude biskupův život přirovnávat.

Svědék Boží blízkosti

O křesťanství se v českém prostředí běžně hovoří jako o ideologii. Tedy jako o systému principů, zákonů a směrnic, jehož přesným dodržováním se člověk stává „pravověrným“ příslušníkem komunity, jež se touto ideologií řídí. Většinou se má za to, že autory ideologie jsou lidé, ale na případu „farizeů a zákoníků“ je vidět, že se klidně může připouštět autorství Boží. Pravda, výsledek je nevalný: „Učíte naukám, které jsou jen příkazy lidskými.“ Tenhle přístup k víře v Boha ovšem neskončil Starým zákonem, ale je doma i v křesťanství.

Miloslav Vlk byl důsledným nositelem úplně jiného typu víry – víry opírající se o autentickou zkušenost s Božím působením v lidském životě, o zkušenost s „Bohem blízkým“. Pojetí naprosto neideologické. O něm nejen mluvil a psal, on byl jeho živým vtělením.

Generální sekretář ČBK Stanislav Příbyl to nyní vyjádřil například tím, že bylo úžasné Miloslava Vlka vidět při modlitbě. Také z toho vyplýval jeho důraz na přítomnost Vzkříšeného skrze Slovo a skrze společenství „dvou nebo tří shromážděných v jeho jménu“, ale dokonce i skrze utrpení jako bytí ve společenství „Ježíše opuštěného a ukřižovaného“.

Při jednom z našich posledních setkání mi se zjevným zaujetím sděloval: **Já jsem si dlouho myslel, že člověk je obrazem Božím kvůli svému rozumu a vůli. Tak nás to ostatně učili. Ale on je mu podobný**

v prvé řadě tím, že je bytostí vztahů, protože Bůh je společenství Otce a Syna v Duchu Svatém.

To mělo u něj přesah nejen za hranice běžně chápaného duchovního života, ale i za hranice viditelné církve. Umožnilo mu to jak navazovat vztahy přátelství s lidmi, kteří nebyli katolíky, tak podívat se na tu naši katolickou církev jaksi „z venku“, očima druhých, a tak dobře vidět naše typické neduhy:

Dále je to u některých jistá povýšenost a pýcha – jako kdyby katoličtí křesťané byli automaticky „lepší lidé“ než ostatní. Ale to je strašný omyl. Církev je společenství hříšníků – a to si častokrát vlastně neuvědomujeme. Křesťané žijí z daru – a přitom mnohé věci přičítají svým výkonům. I proto mají často tendenci soudit druhé.

Zápas o občanskou společnost

Ono dynamické chápání křesťanského života založené na primátu vztahů vedlo Miloslava Vlka i k pojetí pozice církve a křesťanů vůči celku společnosti. Jako málokdo pochopil význam občanské společnosti a začlenění církve do ní. Jasně podporoval snažení Václava Havla, který mu byl lidsky i myšlenkově blízký. Podobně jako on spoluvytvářel dobré jméno naší země v zahraničí. Bohužel místo toho, co nabízel doma – cestu k „transformaci srdce“ – si česká společnost ve své většině pod taktovkou Václava Klause vybrala vládu „neviditelné ruky trhu“. Výsledky dnes vidíme v plné nahotě.

Bylo hořkým paradoxem, že se po dlouhou dobu stal pro mnohé symbolem „restitučního boje“. Paradoxem proto, že jemu o majetek v tom smyslu, jak tomu rozuměla česká společnost, vůbec nešlo. Jeho důvod byl úplně jiný než „zlištný“: celou záležitost pokládal za boj o to, aby se prosadila spravedlnost. Snad nejmarkantnější to bylo v případě katedrály. Mohu dosvědčit, že ve chvíli, kdy soudy nižší instance přiřkly katedrálu církvi, se chystal katedrálu slavnostně svěřit českému národu, protože vždycky uznával nejen její náboženský, ale i kulturní a společenský význam.

Ovšem rozhodnutí nejvyššího soudu celou záležitost zvrátilo a po nástupu Václava Klause do pozice prezidenta se vývoj ubíral už úplně jiným směrem. V očích většiny národa zůstal „hamižným Vlkem“. Doufám, že aspoň nyní někteří pochopí, jak mu hluboce křivdili.

JIŘÍ ZAJÍC